

Ой у полі сосна високая росла;
Не хилилася, сосно, бо й так мені тоскно!
Бо я на Україні, як на пожарині,
Ніхто не пригорне й а в лихий годині!
Ніхто не прибуде, ні отець, ні мати,
Ні тота дівчина, що ї мислю взяти.
Й а в полі кирниця дильом дильована,
Деся моя дівчина як намальована.
Й а в полі коршемка, коршемка новая,
А й у тій коршемці п'є два чужоземці,
Єден чужоземець п'є мід та й горівку,
Другий чужоземець підмовляє дівку.
Й а взяли дівчину й а в густу ліщину,
Вивели з розуму, як малу дитину.
Повели дівчину й а вгору лозами,
Прип'яли дівчину до сосни косами.
Самі пішли лісом, назбирали хмизу,
Запалили сосну зверху й аж донизу.
Ой соснонька горить, дівчина говорить:
«Ой хто в лісі чує, най мі порятує,
Най відв'яже руки від тяжкої муки!
Ой хто в лісі чує, най рубає граба,
Та най ся надивить, що козацька зрада!
Ой хто в лісі чує, най рубає бука,
Та най ся надивить, яка моя мука».
Ой хто діти має, най їх навчає,
Звечора до коршми най їх не пушає!

(Нагуєвичі, Дрогобицьке).

Пісня сеся доволі розширена по цілій нашій Русі; минушого року ми стрічали два її варіанти, напечатані в «Киевской старине», а у нас крім сього єсть ще один варіант, записаний п. Ів. Мохом у Львівськім повіті, хоч досить попутаний, де замість «чужоземців» говориться о якихось «браниченьках». Тільки ж помімо сього розширення між нашим народом не можна в тій пісні шукати характеристики нашого життя і наших людей, навіть і в давніших часах. Пісня сеся належить до т. зв. бродячих, або вандруючих пісень, котрі переходять від одного народу до другого, і зайшла до нас з заходу. Мотив її: «знасилювання і відтак страшне замучення жінчини» стрічається, напр., в найдавнішій драмі Шекспіра «Titus Andronicus», де два королевичі насилують і страшно калічать в лісі доньку Тита, Лавінію. Відки почерпнув Шекспір предмет до сього страшного епізоду, сього досі допевно не висліджено, хоч не можна припустити, щоб се був витвір його власної фантазії. Що мотив сей в германських і романських народів оброблювався часто, доказує дальше одна

німецька пісня, заміщена в збірнику пісень Арніма і Брентано п. н. «Des Knaben Wunderhorn»¹.

Наводжу сесю пісню для порівняння з нашою:

Es kamen drei Diebe aus Morgenland (чужоземці!)
Die gaben sich für drei Grafen aus.
Sie kamen vor der Frau Wirtin Haus.
«Frau Wirtin hat sie es diese Gewalt,
Dass sie über Nacht drei Grafen b'halt?»
— Wenn ich es die Gewalt nicht hätt,
Was wär' mir denn die Wirtschaft nutz? —
Der erste hat die Pferde in Stall,
Der andere schwenkt das Futter hinein,
Und küsst' der Frau Wirtin ihr Mägdelein,
Oder ist es ihr getreues Töchterlein.
— Ja, es ist mein getreues Töchterlein.
Es soll euch zapfen Bier und Wein.
Der erste sprach: Das Mädchen ist mein,
Ich hab ihm gegeben ein Glas voll Wein.
Der andere sprach: Das Mädchen ist mein,
Ich hab ihm gegeben ein Ringelein.
Der dritte sprach: Das Mädchen wär' wert,
Das wir es teilen mit unserem schwert.
Sie gaben der Wirtin einen süssen Getrank,
Dass sie von Stuhl ins Bette hin sank.
Das Mägdlein greift der Mutter wohl an den Mund:
— Ach Mutter, leb' jetzt noch eine Stund'!
Es greift der Mutter wohl an die Brust:
— Ach Gott, wenn das mein Vater wusst'!
Es greift der Mutter wohl an die Füß':
— Ach Mutter, was ist der Schlaf so süssl
Sie legten es auf einen viereckten Tisch
Und teilten es, wie ein Wasserfisch.
Und wo ein Tröpfchen Blut hinsprang.
Da sass ein Engel ein Jahr und sang.
Und wo der Mörder das Schwert hinlegt,
Da sass ein Rabe ein Jahr und kräht?

¹ Des Knaben Wunderhorn. Alte deutsche lieder gesammelt von Ludw. Achim von Arnim* und Clemens Brentano*. Zweiter Teil, mit Einleitung und Anmerkungen von Robert Boxberger. Berlin, стр. 62—63.

- 2 Прийшли три злодії зі східного краю,
Вони за трьох графів себе видавали,
Прибули під дім господині-шинкарки.
«Ану, господине, чи маєте силу
Прийняти трьох графів сюди на нічліг?»
— Коли б я сили не мала на це,
Нащо б мені здалось хазяйство усе?
Граф перший коней до стайні веде,
А з розмахом другий поживу несе
Й дівчатко шинкарки цілує,
А може, це донечка рідна її?
— Так, це є донечка рідна моя!

Очевидна річ, що пісня сеся має тільки в досить загальних чертах деяку подібність до нашої. Жаль, що у нас нема під рукою інших збірників, по котрих би ми могли вислідити хід тої пісні і її початок. Тут нам впрочім ішло о одно тільки, а іменно о сконстатування мандрівного характеру сеї пісні, а се, надіємось, доказане східністю її предмета з одним епізодом Шекспірової драми і з піснею німецькою.

Но ось дівчина вийшла заміж, покинула рідну хату і вступила в нову, не знакому собі сім'ю свого мужа. Не привикла вона до чужих порядків, до чужої матері, і не диво, що дуже багато пісень малює нам досадними красками недолю молодої невістки під свекрушиною рукою. Свекор не мішається в «жіноче господарство», — тож свекруха, яко мати в хаті, має над невісткою повну волю. Чи добровільно, чи недобровільно вступила невістка в чужу, мужову, хату, однако тут жде її лихо.

Ой на горі на високій камінь муку меле,
Питається козак дівки: чи підеш за мене?
Ой я піду, козаченьку, та й буду робити, —
Ой ци схоче твоя мати зо мнов говорити?
Ой ісхоче моя мати з тобов говорити,
Лишень буде віправляти не ївши робити.
Ой ти їйди, невістице, поки й обід буде,
Як ся прийде й обідати, вна тогди забуде.
А я прийшла, молоденька, та й стала до миски,
А свекруха походжує та й віддула писки.
— Ой ци ти ся, невістице, світу не встидаєш?

Вам пива принести повинна й вина.
І перший сказав: «Дівчина моя,
Я дав їй склянчину вина».
А другий сказав: «Дівчина моя (і кінець),
Я їй дарував перстенець».
Ще й третій сказав: «Отся дівчина варт
Поділити її ось нашим мечем».
Вони дали шинкарці солодкий напій,
Що з крісла звалилась на ліжку, як стій.
Дівчатко тулиться мамі до уст:
— Ах, мамцю, пожий ще годину одну.
Хапає дівчатко матусю за груди:
— Ах боже! Мій тату, чим скорше прибудь!
Дівчатко хапається маминих ніг:
— Ах мамцю, який же це сон тебе зміг.
Положили її на дубові столи,
Поділили її, мов ту рибу з води.
І де бризнула капля крові набік,
Сидів там янгол, співав весь рік.
А де убійник свій меч поклав,
Сидів там ворон, весь рік кричав (нім.). — Ред.